

ОСОБЕНОСТИ НА БОРБАТА С ЕЗИКОВИЯ СЕКСИЗЪМ В ИСПАНСКИЯ ЕЗИК

Татяна Иванова

Университет за национално и световно стопанство, София

PECULIARITIES OF THE FIGHT AGAINST LINGUISTIC SEXISM IN THE SPANISH LANGUAGE

Tatyana Ivanova

University of National and World Economy at Sofia

The present research focuses on the nature and characteristics of language sexism. It also discusses the problems of confusion of language and social sexism and the inappropriate ways to fight it in the Spanish language which led some linguists to think that the woman is being advertised as a product instead of being raised to the level of man.

Key words: language sexism, discrimination, emancipation, advertisement, manipulation

Разбирането за езиковия сексизъм извежда на преден план дискриминационното представяне на жената в езика и асиметрията в езиковата система. Езиковият сексизъм се състои в установените в езика мъжка гледна точка и патриархални стереотипи, отреждащи второстепенна роля на жената и изграждащи ѝ по-скоро отрицателен образ. Според феминистките всички езици, наследили патриархалната култура, са „мъжки“ езици и представят света от мъжка гледна точка. Стига се до радикално тълкуване на хипотезата на Сапир – Уорф, че езикът формира мисленето на обществото и че мъжете контролират езика и изключват жените от него. Така се ражда идеята, че премахването на сексизма от езика би довело до премахването му и в обществото, тъй като езикът има централна роля при формирането на съзнанието и на ценностната система на личността (Миткова 2013: 42).

Феминистките очертават следните прояви на езиков сексизъм:

– означаването в някои езици на понятията *човек* и *мъж* с една и съща дума – *hombre* (испански), *home* (каталански), *man* (английски);

- обобщаващото значение на мъжкия род – *derechos de los ciudadanos* (права на гражданите);
- формите за мъжки род, служещи за обозначаването на лица от двата пола – *retoño* (потомък);
- предпочитанието към формите за мъжки род за някои професии и титли – *juez* (съдия);
- положителната или отрицателната конотация на някои съществителни и прилагателни имена в зависимост от това дали се отнасят за мъж, или за жена – *hombre público/mujer pública* (обществен деец/уличница) (Миткова 2013: 42 – 43).

Адриана Миткова отбелязва, че според представителките на феминистката критика езиков сексизъм съществува в самата езикова система на испанския език, което налага промяната ѝ, но и пояснява, че „чисто езикови явления са наричани *езиков сексизъм*, когато в действителност сексизмът е *социален*, а те са само негово отражение“ (Миткова 2013: 43).

Алваро Гарсия Месегер разделя езиковия сексизъм на *лексикален* и *синтактичен*, обяснявайки, че лексикалният е свързан с употребата на отделни думи, а синтактичният – с начина на построяване на изречението (Гарсия Месегер 2001: 20).

Лексикалният сексизъм се дели на няколко вида, сред които:

- учтиви формули – *señor* (господин) не показва семейното положение на мъжа, докато *señora* (госпожа) и *señorita* (госпожица) зависят от връзката на жената с мъжа;
- неправилно образувани двойки – двойката *varón/hembra* (мъж/самка) е унизителна за жената, поради което следва да се употребява *varón/mujer* (мъж/жена) или *tacho/hembra* (самец/самка);
- привидни дуалистични форми – формално симетрични, но семантично несиметрични изрази в ущърб на жената – *hombre público/mujer pública* (обществен деец/уличница);
- лексикална празнина – липса на думи за обозначаване на някои женски качества, докато за мъжете съществуват такива – *caballeridad* (благородство; кавалерство);
- андроцентрични думи и изрази – *Encontré a dos portugueses con sus mujeres* („Срещнах двама португалци с жените им“) (Гарсия Месегер 2001: 20 – 21).

Синтактичният сексизъм от своя страна бива три вида:

- стереотипи – *una enfermera rubia/un fornido enfermero* (руска медицинска сестра/силен болногледач);

– андроцентризъм или *óptica de varón* (мъжка гледна точка) – „*Gente que solo desea su pan, su hembra, la fiesta en paz*“¹ („Хора, които искат само хляб, женска и спокоен живот“): *gente* = *varones* (хора = мъже);

– семантичен скок – *Los ingleses prefieren el té al café. También prefieren las mujeres rubias a las morenas* („Англичаните предпочитат чая пред кафето. Също предпочитат русите жени пред тъмнокосите“): *ingleses* = *personas inglesas* (англичани = хора англичани) → *ingleses* = *varones ingleses* (англичани = мъже англичани) (Гарсия Месегер 2001: 21).

Според учения синтактичният сексизъм е по-важен от лексикалният, тъй като разкрива по-дълбоки корени на патриархален манталитет у хората, които изпадат в него несъзнателно. Той предупреждава, че понякога сексист може да се окаже този, който обвинява другия в сексизъм, иначе казано, неговият манталитет го кара да вижда полова дискриминация там, където такава няма. Това е свързано с контекста, като Гарсия Месегер подчертава, че най-могъщият контекст е този, който говорещият носи у себе си и който предизвиква много грешки в общуването, и колкото по-различен е личният контекст на участниците в диалога, толкова по-голяма е вероятността от грешки.

Контекстът има две функции: от една страна, ни позволява да си спестим думи, а от друга – личният контекст понякога ни пречи да осъзнаем, че думите ни могат да бъдат изтълкувани по различен начин от този, който очакваме, или ние като слушатели можем да изтълкуваме думите на говорещия неправилно – ученият нарича това явление „сексизъм на слушателя“. Роман Якобсон обяснява, че в процеса на предаване на дадено послание, за да бъде то разбрано правилно от адресанта, подателят го закодира, а получателят го декодира, и колкото по-добре последният познава кода, използван от подателя, по-голямо и по-качествено ще е количеството получена информация (Якобсон 1957). Дан Спърбър и Диъдре Уилсън също подчертават, че общуването включва адресант, адресат, поредица видими сигнали, поредица невидими послания и код, свързващ двамата. Адресантът избира послание и изпраща съответния сигнал, който адресатът приема и декодира, и ако операцията протече успешно, получава оригиналното съобщение (Спърбър, Уилсън 2002: 6). С други думи, Гарсия

¹ Стих от песента *Libertad sin ira* („Свобода без гняв“) на испанската група „Харча“, част от едноименния албум (1976) и смятана за представителна песен на испанския демократичен преход – бел. авт.

Месегер е прав, че колкото по-близък е личният контекст на участниците в диалога, толкова по-правилно се разбират взаимно те.

Ученият говори и за един умствен механизъм, който също оказва влияние върху процеса на общуване – от ранна детска възраст човек носи в съзнанието си речник и граматика, чрез които общува с останалите хора. Когато слуша или чете, мозъкът му работи като добре смазана машина в търсене на значение на посланията, но щом улови първото приемливо значение, той спира търсенето, което води до грешки, включително от сексистко естество (Гарсия Месегер 2001: 22). Един пример: искаме да научим повече за участието на Хърватия на песенния конкурс „Еurovision“ и за целта посещаваме сайта „Уикипедия“, където четем: *También debe mencionarse que artistas croatas representaron a Yugoslavia en muchas ocasiones [...]* („Също така трябва да споменем, че хърватски артисти са представяли многократно Югославия [...]²). Съществителното *artistas* (артисти) и прилагателното *croatas* (хърватски) са от общ род, т.е. може да се отнасят и за мъже, и за жени. Ако първата асоциация, на която ни наведе изразът *artistas croatas*, е хърватски артисти мъже, значи манталитетът ни е сексистки и тогава първоначалното ни впечатление ще се промени чак след като погледнем приложената таблица и прочетем имената на певиците, посочени там. Несексисткият манталитет би ни позволил да допуснем възможността сред споменатите артисти да има и жени още преди да сме разгледали таблицата.

Авторът нарича това явление „сексизъм на слушателя“. В него се изпада в два случая:

- когато слушателят тълкува сексистки несексистки израз;
- когато слушателят не улавя сексизма на говорещия – в този случай налице са едновременно сексизъм и на говорещия, и на слушателя (Гарсия Месегер 2001: 24).

От изложеното от Гарсия Месегер става ясно, че в основата на сексизма, в това число и на езиковия сексизъм, стои манталитетът, който е продукт на възпитанието, свързано от своя страна със средата, в която човек е израснал, и хората, които го заобикалят; следват интелигентността (включително емоционалната интелигентност) и образованието. Това означава, че ако едно дете расте в среда на равенство, взаимно уважение и зачитане на достойнството и от малко бъде научено да поставя на първо място качествата и способностите на хората, да ги уважава заради труда, който полагат, и да цени резултатите, ко-

² (http://es.wikipedia.org/wiki/Croacia_en_el_Festival_de_la_Canción_de_Eurovision)

ито постигат, без половата им принадлежност да влияе на отношението му към тях, вероятността да прояви езиков или каквато и да било друга форма на сексизъм е сравнително малка. Така няма да се изненада, че сред хърватските представители на „Еurovision“ има и жени. Ако – обратното – човек е израснал в силно патриархална среда, в която на жената винаги се е гледало с пренебрежение, и е бил свидетел на множество прояви на подценяване и неуважение към жените, е много вероятно, от една страна – и той да развие същото отношение към тях, и от друга – да възприема като сексистки послания, които в действителност не са такива, както ни показва и цитираният пример. Жена, израснала в подобна среда, пък би била по-подозрителна и по-склонна да търси скрит сексизъм във всяка дума и действие или би проявявала повече търпимост и би оправдавала по-често определени сексистки прояви, отколкото жена, за която равенството между половете е нещо обичайно.

Дотук разгледахме видовете езиков сексизъм и основните им прояви, но изначално сексистки език ли е испанският? В началото вече цитирахме становището на Миткова относно обръкването на езиковия със социалния сексизъм, изразен чрез езика. Гарсия Месегер е категоричен, че „от трите агента, потенциално отговорни за езиковия сексизъм (говорещия и неговия умствен контекст, слушателя и неговия умствен контекст и езика като система), в испанския действат само първите два...“ и че „говорещият изпада в езиков сексизъм, когато изпраща послание, което заради формата си (избраните думи или начина, по който са подредени), а не заради съдържанието си е дискриминационно по отношение на пола. Обратното – когато дискриминацията се дължи на съдържанието на посланието, а не на формата му, се изпада в социален сексизъм“ (Гарсия Месегер 2001: 20). Хесус Лопес Фернандес също е на мнение, че езикът като система не е сексистки и че езиковият сексизъм (термин, който намира за неточен) е плод на исторически, социокултурни и психологически фактори (Лопес Фернандес 1996: 25). Именно това е и тезата, зад която заставаме.

Противно на горните твърдения, испаноговорещите феминистки са убедени, че точно испанският език като система е сексистки. Грешката им се дължи на смесването на две от основните значения на съществителното *género* (род) – биологичното и граматичното. Това обръкване води след себе си друго – поставянето на знак за равенство между *género* (род) и *sexo* (пол), какъвто обаче не може да бъде поставен в никакъв случай. Въпреки многобройните опити на именити ези-

коведи да разяснят разликата между понятията, обясненията им остават нечути и неяснотата се засилва, което има своите последствия.

Испаноговорещите феминистки налагат употребата на *género* вместо *sexo* не по своя идея, а по подражателен път, следвайки примера на англоговорещите си съмишленички. През 70-те години на XX век американските феминистки въвеждат употребата на *gender* (род) с мотива, че *полът* се определя от природата, т.е. човек се ражда с мъжки или с женски пол, докато *родът*, т.е. да бъдеш мъж или жена, може да бъде възпитаван и променян. По този начин те правят разграничение между *пол* – биологична категория, и *род* (*социален пол* при Миткова) – съвкупността от социалните, културните, психологическите и поведенческите характеристики, налагани от обществото на хората в зависимост от биологичния им пол. Обособяването на термина *gender* е знак за отхвърлянето на биологичната определеност на термина *пол* и служи за разграничаване на биологичните от културните особености на човека (Миткова 2013: 18).

Въпреки привидно ясното разграничение между термините *género* и *sexo* Гарсия Месегер обръща внимание на факта, че „понастоящем феминизмът употребява думата *género*, противопоставяйки я на думата *sexo*, за обозначаването на културни черти, традиционно приписвани на половете; но вместо да борави правилно с двете думи, употребявайки едната или другата според контекста, феминизмът обикновено се придържа към думата *género* дори когато контекстът изисква да се говори за *sexo*“. Авторът дава пример с често срещаната грешка при представянето на резултати от статистически проучвания за поведението на мъжете и жените или на момченцата и момиченцата, когато в заглавията неправилно се говори за род, вместо за пол, допускайки, че смесването на двата термина се дължи на влиянието на английския език, „в който объркването между род и пол е нещо обичайно“ (Гарсия Месегер 2001: 31).

Последствията от приравняването на двата термина се изразяват в упорития стремеж от страна на феминистките организации да прокарат несвойствени реформи в испанския език в името на *видимостта на жената*, без авторите на въпросните реформи да разполагат с научни познания в областта на езикознанието. Най-пагубната от тях безспорно е опитът да бъде заличена неутрализиращата функция на мъжкия род чрез въвеждането на раздвояването на родовете (*médicos* и *médicas* (лекари и лекарки) – напълно чуждо на системата на испанския език и категорично отхвърляно от говорещите. Раздвояването е плод на убеждението на феминистките, че опозицията между мъжкия

и женския граматичен род е симетрична и изключваща подобно на тази между мъжкия и женския биологичен пол. Според най-радикалните от тях мъжкят род никога не включва женския и неутрализиращата му функция представлява изключване на жената от езика, което, разбира се, е напълно погрешно. Други последици са насилственото образуване на форми за женски род на епицени от мъжки (докато образуването на форми за мъжки род на епицените от женски изобщо не се засяга), заместването на съществителните в мъжки род множествено число със събирателни или с абстрактни съществителни (по-често от женски род) и премахването на определителния член за мъжки род в редица случаи. Пропагандира се, че с въвеждането на тези промени жената ще заеме полагащото ѝ се място в езика. За целта се издават ръководства за несексистко общуване, ставащи често повод за полемика, тъй като авторите им (които рядко са езиковеди) невинаги съумяват да разграничат езиковия от социалния сексизъм и настояват за посочените по-горе неотговарящи на испанската езикова традиция и трудно приложими решения, не осъзнавайки, че търсят решение на проблемите на жената на погрешното място. Подобно мнение споделя и Лопес Фернандес, пишейки, че „езиковият сексизъм отвежда войната между половете при граматичния род, в който няма, нито някога е имало сексизъм“, и че търсенето на равенството между мъжа и жената в граматиката е грешка (Лопес Фернандес 1996: 40). Колкото до ръководствата, Игнасио Рока смята, че те са „оръдия в служба на политиката на раздвояване, чиято крайна цел, заявена или не, е въвеждането на раздвояването в обичайната реч на всички говорещи, троянски кон, който ще доведе до непоправима промяна на „компетентността“, и оприличава раздвояването на рекламен инструмент, влияещ на подсъзнателно ниво на говорещия с цел да се рекламира един определен „продукт“ – жената (Рока 2012). Според Рока сме свидетели на опит за промяна на езиковата компетентност на испаноговорещите чрез езиковата дейност. Под „езикова компетентност“ разбираме определението, дадено от Еухенио Косериу: *техническо познание* за езика – познание, което се проявява в речта и което при говоренето и при разбирането е напълно сигурно, но или изобщо не е оправдано, или се обяснява най-много с непосредствени причини, но без оправдание на самите причини, т.е. не е научнообосновано (Косериу 1988: 234 – 235). С други думи, потребителите на езика трябва да бъдат научени да употребяват раздвояването спонтанно и безкритично.

Разбира се, говорещите поначало не се интересуват от препоръките на подобни ръководства и те не могат да им повлияят на съзнателно ниво, но съществува начин да им се въздейства подсъзнателно, т.е. да бъде манипулирана първо езиковата им дейност, а чрез нея – и езиковата им компетентност. Инструментът за това е политическата реч, преплетена с речта на медиите, а всички знаем какво огромно влияние оказват последните върху хората във века на информацията. За съжаление, не можем да не признаем, че в днешното общество е доста широко разпространено схващането, че щом дадена дума или граматична форма се употребява от журналистите, значи е правилна. Иван Кънчев пише, че „умението да се говори по-изразително, се подхранва от езиковите структури на останалите, преценени, че знаят повече или че говорят по-добре“, като изтъква, че извън престижа на големите творци на съответните езици голяма е ролята на авторитета на учителя или на университетския преподавател, на оратора и на средствата за масова информация и особено на радиото и телевизията (а в днешно време можем да кажем, че и на интернет) и че „техните иновации скоро се превръщат в езиково умение и стават модели за нови структури“ (Кънчев 1995: 82).

Имайки предвид всичко това, феминистките организации с подкрепата на определени журналисти повеждат масирана кампания, издържана в духа на най-добрите традиции на рекламния бизнес, в която въвличат огромен брой обществени личности – преди всичко политици, целящи извличането на политически дивиденди, но и представители на различни институции и организации, учители и университетски преподаватели.

Опитите в испанската реч да бъдат прокарани неправилни форми за женски род или раздвояването на двата рода дори тогава, когато такова не е необходимо, в името на *видимостта на жената в езика*, не са проблем само на езиковата дейност, а и на езиковата компетентност, която би могла да се окаже трайно засегната. Рока подчертава, че промяната в езика е постоянна, но тази, до която би довело раздвояването, би била програмирана и ще заличи неутрализацията на стоици съществителни (Рока 2012). Раздвояването не съществува в системата на испанския език. Какво правят привържениците му обаче? Действат като авторите на реклами. Да вземем за пример „Милка“ – може би най-популярната марка шоколад в света. Защо това е така? Ако се огледаме внимателно, ще си дадем сметка, че рекламните послания на „Милка“ са навсякъде – в пресата, по радиото, по телевизията, на поредната страница в интернет, на огромни билбордове, и цело-

годишно се редуват игри с награди и фестивали на нежността, организирани от фирмата производител. Резултатите са два: огромни печалби и запечатването в съзнанието на потребителите на рекламните послания. Хората си купуват „Милка“ не защото слабостта им точно към тази марка им е вродена, а защото заетите в рекламните кампании са се погрижили да ги убедят, че това е шоколадът, от който имат нужда. Има и по-хубави, и по-лоши марки шоколад, по-скъпи и по-евтини, с по-елегантни и естетически издържани рекламни кампании, български, швейцарски, белгийски, германски, австрийски, румънски, гръцки..., но потребителите масово предпочитат точно тази. И не само това. Посланията от рекламните клипове постепенно навлизат в речта като заучени фрази и хората започват да ги повтарят при всеки подходящ случай. Показателен е примерът с израза „и един мармот зави-ва шоколада в станиол“, който от рекламно послание се превърна във фраза, изразяваща съмнение, недоверие, подозрение, скептицизъм, въпреки че все още не е призната от езиковедите като идиоматичен израз, тъй като съществува сравнително отскоро. Още един пример от българския език: думата „трепач“ почти не се употребяваше преди появата на вафлата трепач. По същия начин в Испания започва да се употребява изразът *un poquito de por favor* (малко ако обичате). Първоначално той е произнесен погрешка в едно театрално представление от Фернандо Техеро, който се опитвал да помоли за *un poquito de silencio, por favor* („малко тишина, ако обичате“). Актьорът забелязал, че публиката харесва израза и започнал да го използва често. Когато през 2003 г. тръгва сериалът *Aquí no hay quien viva*³ („Тук не се живее“) – един от най-успешните продукти в историята на испанската телевизия, *un poquito de por favor* е включен в диалозите като една от дежурните реплики на героя на Техеро портиера Емилио Делгадо, а оттам пътят му до разговорната реч се оказал съвсем кратък⁴ – зрителите толкова харесват поредицата и героите, че започват да говорят като тях. Сериалът остава в ефир в продължение на три години – време, достатъчно репликите да се запечатат трайно в съзнанието на зрителите и някои от тях да продължат живота си и след последния епизод. От *Aquí no hay quien viva* водят началото си и други все още живи изрази като *ignorante de la vida* (реплика на Мариано Делгадо, героя на Едуардо Гомес), превърнала се в синоним на „неопитен човек“ или „наивник“, или *qué mona va esta chica siempre* (реплика на Мариса Бе-

³ Сериалът е известен в България като „Щурите съседи“. Създатели: Алберто Кабайеро, Иняки Аристимуньо и Лаура Кабайеро (Antena 3, 2003 – 2006) – бел. авт.

⁴ es.wikiquote.org/wiki/Fernando_Tejero.

нито, героинята на Мариви Билбао) – комплимент за елегантността на жена. Когато поднасят изненада на някого или получават такава, латиноамериканците имат навика да казват *la vida te da sorpresas, sorpresas te da la vida* („животът ти поднася изненади, изненади ти поднася животът“), но едва ли по-младите от тях знаят, че това е цитат от песента в стил салса *Pedro Navaja*⁵ („Педро Камата“), чийто автор е панамският музикант Рубен Бладес и която се изпълнява от него и от американския салса музикант от пуерторикански произход Уили Колон. Песента безспорно е записана със златни букви в историята на латиноамериканската музика и дори се превръща в основа на едноименния филм, но още по-популярни са цитираните думи от нея. В сръбския, в босненския и в хърватския език пък благодарение на обичаната от всички на територията на цяла бивша Югославия босненска песен *Miljacka*⁶ („Миляцка“⁷) преди няколко години се разпространи изразът *ko bi rek'o čuda da se dese* („кой би повярвал, че стават чудеса“), съставен от два фразеологизма – *ko bi rek'o* и *desiti se čudo* – и изразяващ учудване, изненада, изумление. На сръбски *sve je otišlo u Honduras* („всичко отиде в Хондурас“) означава „всичко отиде по дяволите“, но всъщност това е заглавието на песен на легендарния сръбски композитор, поет, певец и актьор Джордже Балашевич, написана от него и включена в албума му *Bezdan* („Бездна“) от 1986 г. В песента се казва, че има все по-малко достойни хора, „всичко друго отдавна е отишло в Хондурас“. Оттук и употребата на фразата. Цитираните изрази засега не могат да бъдат определени като обособени фразеологизми, защото не е минало достатъчно време и все още не са възприети и не се възпроизвеждат от достатъчно голяма част от говорещите, така че за момента се употребяват по аналогия съответно с рекламите, със сериала и с песните, но е напълно възможно, ако разпространението им продължи със сегашната скорост, един ден да се затвърдят като такива. Същото се получава и в обсъждания случай. Раздвояването на мъжкия и женския род може да не принадлежи на системата на испанския език, но тези, които го „продават“ на потребителите на езика като символ на „прогреса“, са готови да го повтарят до изнемога, докато „жертвите“ неусетно се поддадат на внушението и започнат да го употребяват в езиковата си дейност, което с времето би довело до

⁵ Албум: *Siembra* („Сеитба“, 1978) – бел. авт.

⁶ Музика: Желко Йоксимович, текст: Фахрудин Пецикоза, изпълнение: Халид Бешлич, албум: „08“ (Hayat Production, 2007) – бел. авт.

⁷ Реката, която преминава през столицата на Босна и Херцеговина Сараево – бел. авт.

промяна и на езиковата им компетентност. Разликата е, че едва ли филмовите сценаристи или авторите на текстове на песни целят една или друга реплика от тях да заживее собствен живот в разговорната реч, докато привържениците на раздвояването имат ясно определена, но добре прикривана цел – да заличат включващото значение на мъжкия род и да научат говорещите вместо него след всяко съществително от мъжки род да добавят още едно от женски, и по това приличат на авторите на реклами, имащи интерес посланията им да се запечатват в съзнанието на потребителите и да бъдат възпроизвеждани от по-голям брой от тях, което би довело до по-големи продажби на предлагания продукт, но последните действат открито и намеренията им не представляват тайна за никого. Рока също смята, че чувайки непрекъснато раздвоени форми, слушателите ще се заразят неусетно и против волята си и след като раздвояването бъде интериоризирано от всички или от повечето хора и така се настани в езика, ще се наложи постоянната му употреба – хабене на време и енергия (Рока 2013). Обикновените испаноговорещи засега се противопоставят открито на новата „мода“, защото интуитивно усещат, че е неприсъща за езика им, което обаче не спира борците за *видимост на жената в езика* да употребяват и разпространяват подобни форми. За огромното им влияние свидетелства и фактът, че борбата им вече не засяга само испанския език, а е „заразила“ и други два от официалните езици в Испания – каталанския и галисийския. Баският остава незасегнат единствено благодарение на липсата на родове в него.

В заключение ще отбележим, че е важно да се прави разлика между езиков и социален сексизъм, тъй като, макар на испански да се изразяват сексистки идеи, в същината си той не е сексистки език. Цялата феминистка кампания срещу „езиковия“ сексизъм в действителност представлява рекламна кампания, подета с изцяло политически цели, а едва ли е редно езикът да бъде принасян в жертва на политиката с мотива за защита на правата на жените. Тази кауза, макар и справедлива, не може да бъде защитена чрез осакатяването му. Езикът не формира, а отразява манталитета на обществото, поради което за решаването на социалните проблеми на жената е необходимо да се работи преди всичко в посока промяна на манталитета, която впоследствие ще бъде отразена в езика по естествен път и по подходящ начин.

ЛИТЕРАТУРА

- Гарсия Месегер 2001:** García Meseguer, A. ¿Es sexista la lengua española? // *Panace*, 2001, vol. 2, № 3, 20 – 34.
- Косериу 1988:** Coseriu, E. *Competencia lingüística. Elementos de la teoría del hablar*. Madrid: Editorial Gredos, S.A., 1988.
- Кънчев 1995:** Кънчев, Ив. *Динамичният структурализъм в съвременното езикознание*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1995.
- Лопес Фернандес 1996:** López Fernández, X. Xénero gramatical e sexismo lingüístico. // *Revista Galega do Ensino*, 1996, № 12, стр. 29 – 41.
- Миткова 2013:** Миткова, Адр. *Жената и езикът в испанския социокултурен контекст*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2013.
- Рока 2012:** Roca, I. *Algunas reflexiones críticas sobre „Acerca de la discriminación de la mujer y de los lingüistas en la sociedad“*. *Reflexiones críticas*. 14 май 2012 г. 8 август 2015 г. <http://stel.ub.edu/linguistica-ub/webfm_send/55>.
- Рока 2013:** Roca, I. *El discurs de la senyora de Gispert*. 7 януари 2013 г. 8 август 2015 г. <http://www.ara.cat/premium/opinio/discurs-senyora-Gispert_0_842915719.html>.
- Спърбър, Уилсън 2002:** Sperber, D., Wilson, D. Pragmatics, Modularity and Mind-reading. // *Mind and Language*, 2002, Vol. 17, 3 – 33.
- Якобсон 1957:** Jakobson, R. *Los conmutadores, las categorías verbales y el verbo ruso (Partes 1 y 2)*. 7 август 2015 г. <http://217.126.81.33/psico/sesion/ficheros_publico/descargaficheros.php?opcion=textos&codigo=50>.